

Sygn. akt: III AUa 6/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 września 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Mirosław Godlewski

Sędziowie: SSA Lucyna Guderska (spr.)

SSO del. Dorota Rzeźniowiecka

Protokolant: stażysta Przemysław Trębacz

po rozpoznaniu w dniu 12 września 2013 r. w Łodzi

sprawy **S. S.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w P.**

o zwrot nadpłaconej renty,

na skutek apelacji S. S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku z dnia 30 października 2012 r., sygn. akt: VI U 1073/12;

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 6/13

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. decyzjami z 29 czerwca 2012r., 5 lipca 2012r. i 20 lipca 2012r. zobowiązał S. S. do zwrotu nienależnie pobranej renty za lata 2009, 2010 i 2011 w kwotach odpowiednio: 5.551,38 zł, 4.843,54 zł i 3.112,49 zł.

W odwołaniach od powyższych decyzji S. S. wniósł o ich zmianę. Odwołujący podnosił, że był przeświadczony, iż świadczenie zostało poprawnie naliczone przez organ rentowy decyzją z dnia 11 lutego 2010r., kiedy to organ rentowy sam stwierdził, że renta została naliczona i wypłacona w roku 2009 we właściwej wysokości oraz decyzją z 2 marca 2011r. dokonującej rozliczenia renty za 2010r. Takie działanie organu, który informuje świadczeniobiorcę o przyznanych świadczeniach w sposób mylący jest sprzeczne z zasadą współzycia społecznego. Niezależnie od tego, organ rentowy ustalając kwotę nadpłaty, winien był uwzględnić nie zadeklarowany przychód, lecz rzeczywisty dochód, jaki osiągnął świadczeniobiorca. Przychód odwołującego za rok 2009 wyniósł 20.807,67 zł, podczas, gdy rzeczywisty dochód z tego tytułu stanowiła jedynie kwota 593,84 zł.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o oddalenie odwołań, albowiem zaskarżone decyzje odpowiadają prawu. Decyzją z dnia 11 lutego 2010r. organ rentowy dokonał wprawdzie rozliczenia renty odwołującego, niemniej jednak rozliczenie wynikało jedynie z przedłożonej przez odwołującego informacji o uzyskanym w 2009 roku przychodzie

ze stosunku pracy w kwocie 15.210 zł. Odwołujący, mimo, że w tym czasie prowadził działalność gospodarczą, nie przedłożył do ZUS informacji o wysokości osiągniętego w związku z tą działalnością przychodu.

Zaskarżonym wyrokiem z 30 października 2012r. Sąd Okręgowy w Płocku oddalił odwołania.

Rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji zapadło w następującym stanie faktycznym:

S. S. na podstawie decyzji ZUS z 26 czerwca 1995r. nabył prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy od 16 czerwca 1995r. na stałe. Decyzja została doręczona ubezpieczonemu wraz z tekstami pouczeń, m. in. o konieczności informowania organu o wysokości osiągniętego przychodu. Niezależnie od decyzji, ZUS nieomal corocznie doręczał ubezpieczonemu teksty pouczeń.

W okresie od 14 października 1993r. do 30 września 2012r. S. S. prowadził działalność gospodarczą, której przedmiotem był najpierw skup i ubój zwierząt rzeźnych, następnie produkcja makaronu, a ostatecznie sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych.

S. S. do 2007r. przedkładał do ZUS oświadczenia o wysokości osiągniętego przychodu z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej

Z dniem 11 lutego 2008r. S. S. podjął zatrudnienie na podstawie umowy o pracę zawartej ze S. L. prowadzącym działalność pod nazwą Zakład (...). Od tego czasu przedkładał informacje o wysokości osiągniętego przychodu z tytułu stosunku pracy. Jednocześnie zaprzestał przedkładania informacji o wysokości osiągniętego przychodu z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej.

W dniu 4 lutego 2010r. ubezpieczony przedłożył zaświadczenie o wysokości przychodu osiągniętego w 2009r. z tytułu stosunku pracy w wysokości 15.210 zł. W tym też okresie uzyskał on dodatkowy przychód, w tym z tytułu działalności gospodarczej w wysokości 22.989,60 zł, o czym nie poinformował ZUS.

Decyzją z 1 lutego 2010r. ZUS dokonał rozliczenia renty za rok 2009, w której wskazał, że osiągnięty przez S. S. przychód w kwocie 15.210 zł nie skutkuje zmniejszeniem, ani zawieszeniem prawa do świadczenia.

W dniu 1 marca 2011r. ubezpieczony przedłożył zaświadczenie o wysokości przychodu osiągniętego w 2010r. - do 8 października - z tytułu stosunku pracy w wysokości 13.426,88 zł. W tym też okresie ubezpieczony uzyskał przychód z tytułu działalności gospodarczej w wysokości 22.651,20 zł, o czym nie poinformował ZUS.

Decyzją z 2 marca 2011r. ZUS dokonał rozliczenia renty za rok 2010, w której wskazał, że osiągnięty przez S. S. przychód w kwocie 13.426,88 zł nie skutkuje zmniejszeniem, ani zawieszeniem prawa do świadczenia,

W 2011r. S. S. podjął zatrudnienie na podstawie umowy zlecenia zawartej z (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością. W dniu 16 maja 2012r. ubezpieczony przedłożył informacje o wysokości przychodu osiągniętego w 2011r. - z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej w wysokości 24.184,80 zł oraz ze stosunku zlecenia w wysokości 10.685,99 zł.

W konsekwencji powyższych ustaleń Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołania nie są zasadne. Organ rentowy prawidłowo – zgodnie z art. 104 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dokonał rozliczenia pobieranej przez S. S. renty z tytułu niezdolności do pracy, a obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia – w myśl art. 138 ust. 1 i 2 pkt 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wynika z faktu pobrania w spornym okresie świadczenia, do którego prawo winno ulec zawieszeniu z powodu przekroczenia kwoty granicznej przychodu w wysokości 25.999,80 zł – 2009r., 27.093,40 zł – 2010r., i 28.444,40 zł – 2011r. Ponadto, organ rentowy prawidłowo pouczał odwołującego o konieczności zawiadomienia o okolicznościach, których wystąpienie powoduje brak prawa do świadczeń, a odwołujący zdawał sobie sprawę spoczywającego na nim obowiązku zawiadomienia ZUS. Tym bardziej, że za okres do 2007 roku odwołujący zawiadamiał ZUS o kwotach przychodu uzyskanego z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej i o

innych przychodach uzyskanych do tego czasu. Po tej dacie zaniechał przesyłania szczegółowych informacji. Zamiast tego informował organ rentowy o wysokości przychodów uzyskanych tylko z jednego źródła. Sąd Okręgowy uznał za nietrafną argumentację odwołującego zmierzającą do wykazania wprowadzenia go w błąd przez organ rentowy na skutek wydania decyzji dokonujących corocznego rozliczenia renty w kontekście uzyskanego w danym roku przychodu, albowiem decyzje, na które powołał się odwołujący - z 11 lutego 2010r. i 2 marca 2011r. dokonywały rozliczenia renty w oparciu o nieprawdziwe informacje udzielone przez samego odwołującego. Za rok 2009r., do którego miała odniesienie decyzja z 11 lutego 2010r. odwołujący wykazał przychód jedynie z tytułu stosunku pracy, tożsama sytuacja dotyczyła decyzji z 2 marca 2011r., która dokonywał rozliczenia za rok 2010. Bazując na tych informacjach organ rentowy wydał wymienione decyzje według aktualnego stanu swojej wiedzy. W tej sytuacji błąd organu rentowego wynikał wyłącznie z zachowania odwołującego. Mimo więc dokonania przez ZUS rozliczenia pobranych świadczeń, renta pobrana przez odwołującego w spornych okresach jest dla niego nadal świadczeniem nienależnym.

W apelacji ubezpieczony zaskarżył w całości powyższy wyrok, zarzucając:

- naruszenie art. 233 § 1 k.p.c., poprzez dokonanie dowolnej a nie swobodnej oceny dowodów zebranych w sprawie i błędne ustalenie stanu faktycznego poprzez uznanie, że organ pouczył ubezpieczonego o konieczności zawiadomienia o okolicznościach, których wystąpienie spowoduje brak świadczeń oraz ustalenie, iż ubezpieczony nie dokonał w/w zawiadomień;
- błędne ustalenie stanu faktycznego poprzez przyjęcie, że organ rentowy powiadomił ubezpieczonego o zmianie rozumienia pojęcia przychodu w związku z dodaniem art. 104 ust. 1a ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS;
- naruszenie prawa materialnego poprzez nie zastosowanie art. 5 k.c. mimo, iż ubezpieczony w odwołaniach powoływał się na naruszenie zasad współżycia społecznego;
- naruszenie prawa materialnego, tj. § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki z dnia 22 lipca 1992r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty poprzez jego nie zastosowanie i błędne uznanie, że ubezpieczony był obowiązany rokrocznie do składania oświadczenia o przychodach uzyskiwanych z pozarolniczej działalności gospodarczej.

Wskazując na wyżej wymienione podstawy apelacji skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołań.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z treścią przepisu art. 104 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 39, poz. 353 – tekst jednolity z późn. zm.), prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu, w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego.

Za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego uważa się zatrudnienie, służbę lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie pozarolniczej działalności, a także działalność wykonywaną za granicą (ust. 2 i 3 art. 104).

Na podstawie art. 104 ust. 1a ustawy emerytalnej dla emerytów i rencistów prowadzących pozarolniczą działalność za przychód, o którym mowa w ust. 1, przyjmuje się przychód stanowiący podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych. W myśl natomiast art. 4 pkt 9 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009r. nr 205 poz.1585 j.t.) za przychód rozumie się przychody w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu: zatrudnienia w

ramach stosunku pracy, pracy nakładczej, służby, wykonywania mandatu posła lub senatora, wykonywania pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, pobierania zasiłku dla bezrobotnych, świadczenia integracyjnego i stypendium wypłacanych bezrobotnym oraz stypendium sportowego, a także z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności oraz umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, jak również z tytułu współpracy przy tej działalności lub współpracy przy wykonywaniu umowy.

Na podstawie art. 104 ust. 8 ustawy emerytalnej w razie osiągnięcia przychodu w kwocie przekraczającej 70 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, nie wyżej jednak niż 130% tej kwoty, świadczenie ulega zmniejszeniu o kwotę przekroczenia, nie większą jednak niż kwota maksymalnego zmniejszenia obowiązująca w dniu 31 grudnia 1998r. w wysokości 24 % kwoty bazowej obowiązującej przy ostatniej waloryzacji w 1998 r. - dla emerytury lub renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Kwoty przychodu, o których mowa w art. 104 ust. 7 - 8 ustawy corocznie określa Prezes ZUS w drodze komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski" (art. 104 ust. 10 ustawy emerytalnej). Emeryt lub rencista jest natomiast zobowiązany zawiadomić organ rentowy o podjęciu działalności, o której mowa w art. 104 ust. 1 - 4, i o wysokości osiąganego z tego tytułu przychodu, a po upływie roku kalendarzowego - o wysokości tego przychodu uzyskanego w poprzednim roku kalendarzowym (art. 127 ust. 1 ustawy emerytalnej), a ponadto do końca lutego każdego roku - zawiadomienia o rocznej wysokości osiąganego z tego tytułu przychodu w ubiegłym roku kalendarzowym.

Z prawidłowych ustaleń Sądu Okręgowego wynika, że ubezpieczony będący pracującym na podstawie umowy o pracę i umowy zlecenia oraz jednocześnie prowadzącym pozarolniczą działalność gospodarczą - rencistą, został prawidłowo pouczony o warunkach pobierania świadczeń rentowych w związku z osiągnięciem przychodów. Ubezpieczony nie dopełnił ciążącego na nim obowiązku poinformowania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o osiągniętych z tytułu zatrudnienia i działalności gospodarczej dochodach, a dochody osiągnięte przez niego w latach 2009 - 2011 przekroczyły kwoty graniczne przychodu.

Tym samym, ubezpieczony pobierał w spornym okresie rentę mimo braku podstaw do jej pełnej wypłaty i słusznie – na podstawie art. 138 ust. 1 i 2 pkt 5 ustawy z 13 października 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, została zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w okresie ostatnich 3 lat. Stosownie bowiem do treści art. 138 ust. 2 pkt 5 ustawy o FUS, kwoty nienależnie pobranych świadczeń w związku z osiągnięciem przychodów, o których mowa w art. 104 ust. 1, podlegają zwrotowi za okres nie dłuższy niż 1 rok kalendarzowy poprzedzający rok, w którym wydano decyzję o rozliczeniu świadczenia, jeżeli osoba pobierająca to świadczenie powiadomiła organ rentowy o osiągnięciu przychodu, w pozostałych zaś przypadkach - za okres nie dłuższy niż 3 lata kalendarzowe poprzedzające rok wydania tej decyzji.

Odnosząc się natomiast do podniesionej w apelacji kwestii, jakoby nadpłata pobieranego przez S. S. świadczenia rentowego wynikała z błędu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, który wydając wcześniejsze decyzje z 11 lutego 2010r. i 2 marca 2011r. dokonywał nieprawidłowych rozliczeń renty, zauważyć należy, że decyzje te były skutkiem błędnych informacji uzyskanych od samego ubezpieczonego. W tej sytuacji ubezpieczony nie może powoływać się na błąd organu rentowego w sytuacji, gdy sam ten błąd spowodował.

Odnosnie zaś podniesionego w apelacji zarzutu nieuwzględnienia przez Sąd Okręgowy w stosunku do sytuacji ubezpieczonego zasad współzycia społecznego, wskazać należy, że w prawie ubezpieczeń społecznych nie stosuje się klauzul generalnych zasad współzycia społecznego (por. postanow. SN z 27 października 2009r., II UK 81/09, Lex nr 574541). Tym samym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych art. 5 k.c. nie ma zastosowania. Przepisy prawa z zakresu ubezpieczeń społecznych są przepisami bezwzględnie obowiązującymi i przy ich stosowaniu ani organ rentowy ani sąd nie mogą mieć na uwadze zasad współzycia społecznego; przepisy te muszą być bezwzględnie przestrzegane w stosunku do wszystkich nawet, jeśli jawią się one osobie zainteresowanej jako subiektywnie niesprawiedliwe.

Stosownie do treści art. 385 k.p.c. sąd drugiej instancji oddał apelację, jeżeli jest ona bezzasadna. Wobec powyższego Sąd Apelacyjny na mocy art. 385 k.p.c. orzekł, jak w sentencji wyroku.